

УДК 342.951:351.862:355.244

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2026-1-19-238-245><https://orcid.org/0000-0001-9520-4732>**Островський С. О.,**

кандидат юридичних наук, доцент,

старший викладач кафедри

державної безпеки інституту НГУ

м. Київ, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПОТУЖНОСТЕЙ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті здійснено ґрунтовний доктринальний аналіз правової природи мобілізаційних потужностей як структурно значущого елемента системи оборони та мобілізаційного забезпечення держави. Обґрунтовано, що мобілізаційні потужності становлять специфічний об'єкт адміністративно-правового регулювання, оскільки створюються у мирний час із чітко визначеною метою забезпечення функціонування держави, її економіки та об'єктів критичної інфраструктури в умовах особливого періоду. Їх правовий статус визначається не лише виробничо-господарськими характеристиками, а насамперед публічно-правовою функцією, спрямованою на гарантування національної безпеки та обороноздатності.

Проаналізовано нормативно-правові засади формування, обліку, збереження, передачі та використання мобілізаційних потужностей. Особливу увагу приділено встановленим законодавством обмеженням щодо їх відчуження та приватизації, у тому числі в разі ліквідації підприємств. Доведено, що такі обмеження відображають пріоритет публічного інтересу над приватноправовими засадами розпорядження майном у сфері забезпечення оборони держави та реалізуються через централізований механізм публічного управління.

Розкрито зміст адміністративно-правового режиму мобілізаційних потужностей, який характеризується імперативністю правового регулювання, підвищеним рівнем державного контролю та чітким розмежуванням компетенції органів виконавчої влади й інших державних органів. Підкреслено, що рішення щодо передачі або перерозподілу мобілізаційних потужностей приймаються виключно у межах визначеної Кабінетом Міністрів України процедури, що свідчить про їх особливий правовий статус та підпорядкованість режиму посиленого публічного контролю.

На підставі проведеного дослідження обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення законодавства у сфері мобілізаційного планування шляхом конкретизації адміністративних процедур, узгодження норм мобілізаційного та господарського законодавства, цифровізації системи обліку мобілізаційних потужностей та посилення інституційних гарантій законності й прозорості управлінських рішень. Удосконалення адміністративно-правового механізму у цій сфері розглядається як необхідна передумова підвищення ефективності мобілізаційної готовності держави в умовах тривалого особливого періоду.

Ключові слова: мобілізаційні потужності, мобілізаційна підготовка, особливий період, адміністративно-правове регулювання, публічне адміністрування, національна безпека, обороноздатність.

OSTROVSKIYI S. ADMINISTRATIVE-LEGAL REGIME OF MOBILIZATION CAPACITIES IN UKRAINE

Abstract. *The article presents a comprehensive doctrinal analysis of the legal nature of mobilization capacities as a structurally significant component of the state's defense and mobilization system. It substantiates that mobilization capacities constitute a specific object of administrative and legal regulation, as they are established in peacetime with the explicit purpose of ensuring the functioning of the state, its economy, and critical infrastructure during a special period. Their legal status is determined not solely by their economic or production characteristics, but primarily by their public-law function aimed at safeguarding national security and defense capability.*

The study examines the regulatory framework governing the establishment, accounting, preservation, transfer, and use of mobilization capacities. Particular attention is paid to the specific legal restrictions imposed on such capacities, including the prohibition of privatization and the limitations on their disposal, even in cases of liquidation of enterprises. It is argued that these restrictions reflect the priority of public interest over private property rights in the sphere of national security and are implemented through a centralized system of public administration.

The administrative and legal regime of mobilization capacities is characterized by imperative regulation, enhanced state supervision, and a clearly defined distribution of powers among executive authorities and other state bodies. The article emphasizes that decisions concerning the transfer or reallocation of mobilization capacities must be adopted within a strictly regulated procedural framework determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine. This confirms the special legal status of mobilization capacities as objects subject to a regime of heightened public control.

On the basis of the conducted analysis, the necessity of further improvement of mobilization legislation is substantiated. In particular, attention is drawn to the need for clearer procedural standards, improved coordination between mobilization and commercial law norms, digitalization of accounting systems, and strengthening institutional guarantees of legality and transparency in the management of mobilization capacities. The enhancement of the administrative and legal framework in this sphere is considered a prerequisite for increasing the overall effectiveness of the state's mobilization preparedness in conditions of armed aggression and prolonged special legal regimes.

Keywords: *mobilization capacities, mobilization preparedness, special period, administrative and legal regulation, public administration, national security, defense capability.*

Постановка проблеми. В умовах збройної агресії та дії правового режиму воєнного стану особливого значення набуває належне функціонування системи мобілізаційної підготовки держави. Важливим її елементом є мобілізаційні потужності підприємств, установ і організацій, які створюються у мирний час для забезпечення потреб держави в особливий період. Разом із тим чинне законодавство не забезпечує достатньої системності та узгодженості адміністративно-правового регулювання у цій сфері. Практика управління мобілізаційними потужностями виявляє проблеми, пов'язані з визначенням їх правового статусу, порядку передачі, збереження та обмежень щодо приватизації. Наявні колізії між нормами мобілізаційного та господарського законодавства ускладнюють реалізацію публічного інтересу у сфері оборони. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження адміністративно-правового режиму мобілізаційних потужностей та вдосконалення відповідного нормативного забезпечення.

Метою статті є комплексний аналіз адміністративно-правового режиму мобілізаційних потужностей як особливого об'єкта публічного адміністрування, визначення їх правової природи, особливостей нормативного регулювання, порядку створення, збереження та передачі в умовах особливого періоду, а також обґрунтування напрямів удосконалення законодавства у сфері мобілізаційної підготовки з урахуванням сучасних викликів національній безпеці та обороноздатності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мобілізаційної підготовки та мобілізації як складової системи національної безпеки розглядалися у працях С. Булеци, О. Гриненка, О. Кутового, О. Савинець, Ю. Шевчука, Є. Яковчука та інших дослідників, які аналізували компетенцію органів публічної влади, організаційні механізми мобілізаційного планування та процедурні аспекти реалізації мобілізаційних заходів. Окрему увагу адміністративно-деліктним засобам забезпечення виконання мобілізаційних обов'язків приділяли В. Бабич, О. Володавська, М. Іншин, Р. Калюжний, І. Качан, А. Комзюк, О. Кривенко, С. Морозов, С. Петков, О. Погрібний, І. Шопіна та інші науковці. Також правовий режим особливого періоду та його вплив на діяльність державних інституцій досліджували М. Прохоренко, В. Мехеда, Д. Олейніков.

Водночас у науковій літературі мобілізаційні потужності переважно розглядаються фрагментарно, і тільки як елемент мобілізаційної системи без комплексного аналізу їх адміністративно-правового режиму. Недостатньо систематизовано питання їх правової природи, особливостей управління, обмежень щодо відчуження та специфіки владних повноважень органів виконавчої влади у сфері їх передачі й використання. Відсутність цілісного підходу до осмислення мобілізаційних потужностей як самостійного об'єкта публічного адміністрування зумовлює необхідність подальшого наукового дослідження у межах адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Збройна агресія проти України та тривале функціонування правового режиму воєнного стану зумовили переосмислення ролі мобілізаційної підготовки як ключового елемента системи національної безпеки. У сучасних умовах мобілізація перестає бути виключно військовою категорією та набуває комплексного адміністративно-правового змісту, що охоплює діяльність органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності. Ефективність мобілізаційних заходів безпосередньо залежить від завчасної підготовленості економіки, наявності ресурсної бази та здатності держави оперативно перевести відповідні сектори на функціонування в умовах особливого періоду.

Мобілізаційна підготовка спрямована на створення організаційних, правових, матеріальних і виробничих передумов для забезпечення потреб оборони. Одним із її центральних елементів виступають мобілізаційні потужності, які становлять матеріально-виробничу основу реалізації мобілізаційних планів. Саме через них держава забезпечує виробництво необхідної продукції, виконання робіт і надання послуг для Збройних Сил України та інших складових сектору безпеки і оборони.

Мобілізаційні потужності в Україні - це виробничі спроможності підприємств, установ і організацій, включаючи суб'єктів оборонно-промислового комплексу, які створюються або зберігаються у мирний час для забезпечення потреб держави в особливий період[1]. Таке визначення відображає функціональну природу цього інституту як елемента воєнно-економічної системи держави, що поєднує матеріально-технічні ресурси, технологічні процеси та кадровий потенціал у межах спеціального адміністративно-правового режиму.

Розглянемо послідовно структурні елементи зазначеного поняття, що дає можливість комплексно розкрити його юридичну сутність, функціональне призначення та місце у системі мобілізаційної підготовки держави

По-перше, йдеться саме про виробничі спроможності, тобто сукупність технологічного обладнання, виробничих ліній, інфраструктури, кваліфікованого персоналу та інших ресурсів, що забезпечують можливість виготовлення визначеної продукції або виконання спеціалізованих робіт. Це не абстрактні економічні можливості, а конкретно визначені об'єкти та ресурси, які підлягають обліку, плануванню та державному контролю. До складу таких потужностей входить виробниче обладнання: верстати, автоматизовані комплекси, роботизовані системи, технологічні установки, пресове, зварювальне, ливарне, складальне устаткування, обладнання з числовим програмним управлінням, випробувальні стенди, вимірвальна та діагностична апаратура.

Особливістю цього обладнання є його функціональне призначення для виготовлення конкретних видів продукції, у тому числі військового або подвійного використання, а також відповідність технічним стандартам і вимогам державного оборонного замовлення.

Окремі одиниці обладнання не існують ізольовано, а функціонують у межах технологічно організованих виробничих процесів. Саме тому мобілізаційні потужності включають сформовані виробничі комплекси, у яких технічні засоби поєднані єдиним технологічним циклом. Такий цикл передбачає послідовність операцій, а саме: від підготовки сировини і первинної обробки матеріалів до складання, налаштування, випробування та контролю якості готової продукції. У цьому сенсі мобілізаційна потужність охоплює не лише фізичні засоби виробництва, а й технологічні схеми, нормативно-технічну документацію, стандарти, інструкції та систему внутрішнього контролю.

Важливою складовою є матеріально-технічні ресурси, які забезпечують безперервність функціонування виробництва. До них належать запаси сировини, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, спеціальних матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, а також інженерні мережі, енергетичні потужності, складські приміщення, транспортні засоби та інша виробнича інфраструктура. Без наявності таких ресурсів навіть технічно оснащене підприємство не може виконувати мобілізаційні завдання.

По-друге, мобілізаційні потужності формуються на базі підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності. Правові засади їх створення, обліку та використання визначені Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Саме цей акт встановлює обов'язок підприємств забезпечувати виконання мобілізаційних завдань, а також передбачає, що мобілізаційні потужності не підлягають приватизації.

Порядок реалізації окремих положень мобілізаційного законодавства конкретизується підзаконними актами Кабінету Міністрів України. Зокрема, механізм бронювання військовозобов'язаних працівників підприємств, які виконують мобілізаційні завдання, визначено Порядком бронювання військовозобов'язаних за списком військовозобов'язаних під час дії воєнного стану, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 року № 76 [2]. Зазначений акт має безпосереднє значення для функціонування мобілізаційних потужностей, оскільки забезпечує кадрову стабільність підприємств, залучених до виконання оборонних контрактів.

Крім того, питання організації та здійснення державного оборонного замовлення, в межах якого фактично реалізуються мобілізаційні потужності, врегульовано Законом України «Про оборонні закупівлі» № 808 ІХ від 17 липня 2020 року, який визначає правові та організаційні засади планування, формування, розміщення та виконання оборонних закупівель для гарантованого забезпечення потреб сектору безпеки і оборони[3]. Саме через механізм оборонних закупівель держава формує контрактну основу функціонування мобілізаційних виробничих ресурсів у воєнний період.

По-третє, визначальною рисою мобілізаційних потужностей є їх стратегічна функціональна спрямованість, яка зумовлює підпорядкування виробничої діяльності публічним оборонним інтересам. Йдеться не просто про забезпечення потреб держави, а про включення відповідних виробничих ресурсів до системи воєнно-економічного забезпечення, у межах якої вони стають інструментом реалізації державної політики у сфері оборони.

На відміну від звичайної господарської діяльності, що здійснюється з метою отримання прибутку та самостійного визначення економічної стратегії, діяльність мобілізаційних потужностей у період мобілізації характеризується імперативністю правового регулювання. Обсяги виробництва, номенклатура продукції, строки виконання, технічні характеристики виробів та порядок їх постачання визначаються не суб'єктом господарювання, а уповноваженими

органами державної влади в межах мобілізаційних завдань або державного оборонного замовлення.

Інтеграція мобілізаційних потужностей до системи мобілізаційного планування означає їх попереднє включення до мобілізаційних планів, визначення ролі у загальній структурі оборонного виробництва, а також встановлення готовності до переходу на спеціальний режим функціонування.

По-четверте, мобілізаційні потужності органічно пов'язані з правовим режимом особливого періоду, який є юридичною передумовою їх фактичного введення в дію. Відповідно до статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [1], особливий період - це період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України та інших військових формувань, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію або введення воєнного стану в Україні чи в окремих її місцевостях і охоплює час мобілізації, воєнний час та частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Таким чином, особливий період означає не лише військову активізацію держави, а й перехід економіки та системи публічного управління на спеціальний режим функціонування. Саме в межах цього режиму мобілізаційні потужності переходять зі стану потенційної готовності до стану фактичного використання для забезпечення оборонних потреб. Якщо в мирний час вони перебувають у режимі планування, обліку та збереження, то в умовах особливого періоду активується їх виробнича функція відповідно до мобілізаційних завдань.

Відповідно, правовий режим особливого періоду передбачає суттєве розширення повноважень органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, військові адміністрації отримують право визначати обсяги виробництва, номенклатуру продукції, строки виконання замовлень, режим роботи підприємств, порядок використання матеріально-технічних ресурсів. У такий спосіб відбувається посилення централізованого управління економічними процесами оборонного значення.

Особливістю цього режиму є також тимчасове обмеження окремих майнових і господарських прав суб'єктів підприємницької діяльності. В умовах воєнного стану, запровадженого відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4], можуть встановлюватися додаткові обов'язки щодо використання виробничих ресурсів для потреб оборони, змінюватися профіль виробництва, здійснюватися примусове залучення майна у встановленому законом порядку. Отже, диспозитивність приватного власника у сфері управління майном звужується на користь публічного інтересу, що полягає у забезпеченні обороноздатності держави.

У цьому контексті мобілізаційні потужності виступають не просто виробничим ресурсом, а елементом воєнно-економічного механізму держави, який активізується виключно в умовах особливого періоду та функціонує на основі імперативних адміністративно-правових приписів. Їх введення в дію здійснюється через мобілізаційні плани, державні замовлення та управлінські рішення уповноважених органів, що надає їм статус інструмента реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. Щодо цього треба відмітити, що мобілізаційні плани - це оперативно-організаційні документи, що визначають обсяги мобілізаційних заходів, конкретні потреби у ресурсах, включаючи людський, матеріальний і технічний потенціал, строки та послідовність виконання мобілізаційних завдань. Вони розробляються на підставі оцінки реальних потреб Збройних Сил та інших військових формувань, зокрема втрат, стану забезпечення та прогнозованих сценаріїв розвитку воєнних дій, і формуються на різних рівнях управління: від загальнодержавного до регіонального. Зокрема, Генеральний штаб Збройних Сил України визначає ключові мобілізаційні завдання, а територіальні центри комплектування та

соціальної підтримки (ТЦК і СП) на їх основі складають та реалізують мобілізаційні плани відповідно до поставлених завдань [5;6].

Під державними замовленнями у контексті мобілізаційних потужностей розуміються контрактні зобов'язання органів державної влади щодо забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань у визначеній продукції, роботах та послугах. Такий механізм реалізується через систему оборонних закупівель, що передбачає планування потреб, визначення обсягу матеріально-технічного забезпечення, укладання державних контрактів та контроль їх виконання. Основний правовий механізм реалізації державних оборонних замовлень встановлює Закон України «Про оборонні закупівлі» № 808 ІХ від 17 липня 2020 року, який визначає процедури розміщення та виконання замовлень для потреб сектору безпеки і оборони [3].

Державне замовлення у мобілізаційному контексті має особливий адміністративно-правовий режим. Воно включає не лише бюджетне фінансування, а й довгострокову координацію між центром публічної влади та підприємствами, на базі яких сформовано мобілізаційні потужності. Замовлення може передбачати не лише виробництво кінцевої продукції, а й поставку комплектуючих, модернізацію обладнання, технічне обслуговування, постачання матеріалів, що мають критичне значення для безперервного виконання мобілізаційних програм.

Управлінські рішення уповноважених органів - це нормативно-адміністративні акти, розпорядження, накази, постанови та інші акти публічної влади, що визначають конкретні умови, строки, обсяги виконання мобілізаційних заходів, включно з мобілізаційними планами та державними замовленнями[7]. Такі рішення можуть прийматися Кабінетом Міністрів України, центральними органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та іншими уповноваженими структурами. Вони забезпечують реалізацію стратегічних завдань мобілізації через деталізовані управлінські заходи щодо розподілу ресурсів, контролю за виконанням планів та санкцій за невиконання. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України № 76 від 27 січня 2023 року «Про затвердження Порядку бронювання військовозобов'язаних за списком військовозобов'язаних під час дії воєнного стану» є одним із нормативних актів, що конкретизують порядок кадрового забезпечення реалізації мобілізаційних заходів у межах мобілізаційного планування [2].

Окремою складовою спеціального адміністративно-правового режиму мобілізаційних потужностей є встановлене законодавством обмеження щодо їх приватизації та відчуження. Відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [1], мобілізаційні потужності не підлягають приватизації, у тому числі в разі ліквідації підприємства, а рішення щодо їх передачі приймаються виключно у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Така імперативна норма свідчить про закріплення публічно-правового обмеження права власності, що обумовлено пріоритетом оборонного інтересу держави над диспозитивністю приватного розпорядження майном. У цьому аспекті мобілізаційні потужності набувають статусу об'єктів з особливим функціональним призначенням, що перебувають під постійним державним контролем.

Водночас адміністративно-правовий режим мобілізаційних потужностей охоплює не лише матеріально-технічну складову, а й кадровий компонент. Забезпечення їх безперервного функціонування в особливий період потребує збереження ключового персоналу, без якого виконання мобілізаційних завдань стає неможливим. Саме з цією метою Кабінетом Міністрів України затверджено Порядок бронювання військовозобов'язаних за списком військовозобов'язаних під час дії воєнного стану [2], який визначає механізм надання відстрочки від призову працівникам органів державної влади, підприємств та організацій, що виконують мобілізаційні завдання або є критично важливими для функціонування економіки.

Згідно з цим Порядком, право на бронювання мають, зокрема, військовозобов'язані працівники підприємств, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), а також суб'єктів господарювання, що виробляють товари, виконують роботи або надають послуги для забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань. Бронювання здійснюється за рішенням Міністерства економіки України на підставі погоджених Генеральним штабом Збройних Сил України списків. У такий спосіб законодавець формує багаторівневий механізм контролю, що поєднує економічну доцільність із воєнною необхідністю.

Важливим елементом є встановлення кількісних обмежень щодо бронювання. Загальне правило передбачає можливість бронювання до п'ятдесяти відсотків військовозобов'язаних працівників підприємства, однак у разі обґрунтованої потреби цей показник може бути перевищений. Для підприємств паливно-енергетичного комплексу такі обмеження не застосовуються. Отже, кадрове забезпечення мобілізаційних потужностей диференціюється залежно від їх стратегічного значення.

Таким чином, бронювання персоналу виступає функціональним продовженням режиму мобілізаційних потужностей. Якщо заборона приватизації забезпечує збереження матеріальної бази, то механізм бронювання гарантує збереження професійного кадрового ресурсу. У сукупності ці елементи формують комплексний адміністративно-правовий режим, спрямований на підтримання оборонної спроможності держави в умовах особливого періоду.

Ще однією ознакою є їх функціонування на підставі контрактів із органами державної влади. Виробництво продукції або виконання робіт здійснюється в межах державного оборонного замовлення або інших мобілізаційних завдань. Таким чином, мобілізаційні потужності інтегровані в систему публічного адміністрування та підпорядковані адміністративним рішенням компетентних органів.

У сукупності зазначені складові дозволяють розглядати мобілізаційні потужності як об'єкт спеціального адміністративно-правового режиму, який характеризується імперативністю регулювання, централізованим управлінням, підвищеним рівнем державного контролю та встановленням публічно-правових обмежень щодо розпорядження відповідними ресурсами. Саме через цей режим забезпечується стабільність мобілізаційної системи держави та її здатність оперативно реагувати на загрози в умовах особливого періоду.

З урахуванням викладеного вважаємо, що адміністративно-правовий режим мобілізаційних потужностей - це встановлений нормами публічного права спеціальний порядок організації, функціонування, збереження та використання виробничих спроможностей підприємств, установ і організацій, що створюються або підтримуються для забезпечення потреб держави в особливий період, який передбачає імперативне регулювання, централізоване управління, обов'язковість виконання мобілізаційних завдань, укладення державних контрактів, застосування механізмів бронювання персоналу та встановлення обмежень щодо розпорядження майном.

Таким чином, адміністративно-правовий режим мобілізаційних потужностей виступає інструментом трансформації приватних виробничих ресурсів у складову воєнно-економічного потенціалу держави, що функціонує в межах пріоритету публічного інтересу над диспозитивністю приватного права власності.

Висновки та пропозиції. Мобілізаційні потужності в системі публічного адміністрування України слід розглядати не як звичайні виробничі ресурси, а як складову воєнно-економічного потенціалу держави, що функціонує в умовах спеціального правового режиму. Їх правова природа визначається поєднанням майнових, організаційних, кадрових і контрактних елементів, які підпорядковуються централізованому управлінню в період мобілізації та воєнного стану.

В умовах особливого періоду відбувається трансформація статусу відповідних виробничих спроможностей: вони переходять із режиму потенційної готовності до режиму фактичного виконання оборонних завдань, інтегруючись у механізм реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. При цьому держава здійснює нормативне, організаційне та контрольне забезпечення їх функціонування, встановлюючи обов'язковість виконання мобілізаційних завдань, особливий порядок укладення контрактів, кадрове закріплення ключових працівників та обмеження щодо розпорядження відповідним майном

ЛІТЕРАТУРА

1. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України № 3543 XII від 21 жовтня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 47.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389 VIII від 12 травня 2015 року // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про оборонні закупівлі: Закон України № 808 IX від 17 липня 2020 року // Відомості Верховної Ради України. 2020. № 35. Ст. 269.
4. Про затвердження Порядку бронювання військовозобов'язаних за списком військовозобов'язаних під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 76 від 27 січня 2023 року // Офіційний вісник України. 2023. № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2023-п>
5. Шамрай Б. М. Мобілізація, військовий облік, призов: загальні питання; нормативно-правове регулювання. Київ: Професіонал. 2025. 554 с.
6. У Збройних Силах України пояснили, як визначаються мобілізаційні плани: інформація від Генерального штабу Збройних Сил України // Українська правда. 16 червня 2025 року. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/06/16/7517317/>
7. Повністю виконати не вдається: в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки відповіли, хто складає мобілізаційні плани // Focus.ua. 16 листопада 2025 року. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/733119-mobilizaciyni-plani-dlya-tck-viznachaye-genshtab-vinne-vikonuyetsya-na-100-vidsotki>

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.02.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації: 17.04.2026